

Донецький обласний палац дитячої та юнацької творчості

**ГУРТКОВЕ ЗАНЯТТЯ:
ВІД ПЛАНУВАННЯ ДО САМОАНАЛІЗУ**

Слов'янськ 2023

*Друкується за ухвалою науково-методичної ради
Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості
(протокол № 5 від 22.12.2023)*

Укладач: Ліхута О. В., методист методичного відділу, керівник гуртка «Школа успіху» Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості.

Рецензент: Соколенко Т.М., завідувач методичного відділу Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості, кандидат педагогічних наук, доцент

Основна форма педагогічного процесу ЗПО – гуртове заняття. Правильна побудова гуртового заняття має не тільки навчальне, розвивальне, а й виховне значення, сприяє не лише засвоєнню знань, а й формуванню зібраності, організованості та дисципліни вихованців.

В інформаційно-методичному пораднику подано вимоги до якісного гуртового заняття; ключові компетентності керівника гуртка; акмеологічна модель сучасного педагога-акмеолога; алгоритм підготовки та структура заняття; методи, прийоми навчання та самоаналіз гуртового заняття.

Інформаційно-методичний порадник «Гуртове заняття: від планування до самоаналізу» стане у нагоді кожному педагогу – досвідченому та молодому спеціалісту, а також усім, хто цікавиться питаннями розвитку і гармонізації педагогічної діяльності в умовах гурткової роботи.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Гурткове заняття ЗПО: особливості та вимоги.....	5
2. Керівник гуртка – митець заняття.....	12
3. Алгоритм підготовки та структура заняття.....	22
4. Методи навчання.....	30
5. Прийоми навчання.....	37
6. Самоаналіз заняття.....	43
Додатки.....	46

ВСТУП

Заняття – клітинка педагогічного процесу.

*В ньому, як сонце у краплі води,
відтворюються всі його сторони.*

М. Скаткін

Гурткове заняття – основна форма навчання в закладі позашкільної освіти. Через нього проходять усі діти, і треба, щоб воно обов'язково було сучасним, методично грамотним та цікавим.

Важливу роль у формуванні творчої особистості відіграє особистість педагога-керівника гуртка, який вміє передати свою майстерність, свої знання та мистецькі навички дітям.

Завданням педагога, що веде гурткові заняття, є помічати, розвивати, вдосконалювати творчі здібності дитини, плекати паростки самобутності.

При організації гурткового заняття педагог намагається якнайбільше наблизити його зміст до інтересів дітей, спрямувати на розвиток творчості вихованців, їх здібностей, талантів, формування естетичного смаку, здорового способу життя, на задоволення потреб дітей щодо реалізації їх особистості. Тому цікаве гурткове заняття має бути гарно спланованим, відповідати певним вимогам організації гурткової діяльності, містити чітку структуру та алгоритм. Методи, які застосовуються педагогом під час гурткової роботи, мають викликати в дитини інтерес до пізнання навколишнього світу, а освітній заклад має стати школою радощів: радощів пізнання, радощів творчості, радощів спілкування.

Шляхи удосконалення роботи з дітьми безмежні. Можливі досягнення і на добре знаних дорогах, але найцікавіші – власні. Особливо, коли вони торуються разом з дітьми і задля них, адже кожне заняття у гуртку – це нові відкриття у світі творчості.

1. ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА: ОСОБЛИВОСТІ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ

До хорошого заняття педагог готується все життя

В. Сухомлинський.

Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти України та найбільш мобільною її ланкою, що, з одного боку, відповідає державним інтересам, соціальному замовленню, з іншого, - забезпечує задоволення потреб особистості в соціальному самовизначенні та творчій самореалізації.

Освітній процес в системі позашкільної освіти будується у парадигмі розвиваючої освіти, забезпечуючи інформаційну, навчальну, виховну, розвиваючу, соціалізуючу, релаксаційну функції. Позашкільна освіта базується на унікальних соціально-педагогічних можливостях з розвитку творчих здібностей вихованців у сфері науково-технічної, художньої, еколого-біологічної, спортивно-технічної, фізкультурно-спортивної, туристично-краєзнавчої, реабілітаційної, військово-патріотичної, соціально-педагогічної, природно-наукової та іншої освітньої діяльності.

Позашкільну педагогіку можна розглядати як науку про виховання творчості. Позашкільна педагогіка розкриває технологію виховання творчої особистості. Освітнє середовище закладу позашкільної освіти, на відміну від освітнього середовища закладу загальної середньої освіти, вирізняється як мейкер середовище – творче середовище, в якому особистість реалізується.

Особливої значущості набуває характеристика позашкільного освітнього середовища як соціально-виховного, яке І. Бех характеризує як позашкільний виховний простір, під яким розуміє психолого-педагогічний проєкт, метою якого є духовно-моральне вдосконалення підростаючої особистості та визначає такі його структурні компоненти:

- демократизація соціобуття вихованців;

- гуманізація соціобуття вихованців;
- індивідуалізація соціобуття вихованців;
- культивування творчих можливостей вихованців;
- формування особистісно конструктивних відносин;
- продуктивна життєдіяльність вихованців.

Саме позашкільний виховний простір має ефективні механізми самореалізації, соціалізації вихованців, розвитку лідерського потенціалу. Гурткові заняття в закладах позашкільної освіти збагачують особистий соціальний досвід дітей і досвід їх колективної взаємодії, досвід взаємодії з дорослими в процесі різнобічної діяльності. Успіх соціалізації досягається в процесі включення вихованців у діяльність творчого характеру, стимулюванням природного саморозвитку особистості дітей. Освоєння суспільно значущих цінностей і норм поведінки під час гурткової роботи, виступає як елемент цілеспрямованої соціалізації особистості. Розвиток соціально орієнтованих елементів індивідуальності вихованця у процесі позашкільної роботи включає вироблення навичок життєдіяльності у вихованців: соціальної адаптації, вміння адаптуватися в навколишньому соціальному середовищі, спілкуватися з оточуючими людьми, співвідносити свої дії і вчинки.

Мета позашкільної педагогіки – не тільки надання знань, а й збагачення особистісних життєвих компетентностей, що об'єктивно впливає на успішну життєтворчість і життєдіяльність дітей у майбутньому. *У центр уваги позашкільна педагогіка ставить особистість дитини, її потреби й інтереси, а не предмет, не зміст і навіть не метод.*

Позашкільна педагогіка передбачає:

- залучення дітей до реальної співтворчості інтелектуального діалогу;
- гармонізацію спілкування;
- успіх;
- здатність почувати себе вільним;
- мати право на невдачу.

В центрі уваги позашкільної педагогіки особистість. І головний підхід – індивідуально-гуманний.

Головна особливість позашкільної освіти:

- будується на взаємній співтворчості педагогів і дітей;
- їхній дружбі та духовній спільності;
- на визнанні самоцінності дитини;
- на взаємоповазі та взаємній зацікавленості у спільному успіхові та результаті творчої співпраці.

Позашкільна педагогіка – це педагогіка виховання вільної дитини, яка будується на основі закону творчості та глибокому пізнанні дитячих інтересів і потреб. Філософія позашкільної педагогіки – філософія дитиноцентризму, яка передбачає модель освіти дитини, призначення якої розширення її життєвого шляху та саморозвитку, увагу до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності. Тому дуже доречною є зміна парадигми «освіта=навчання» парадигмою «освіта=становлення»: саме така парадигма дозволяє формувати впевнені життєві компетентності особистості. І можливо це на засадах педагогіки партнерства або співробітництва, яка є визначальною у позашкільному педагогічному процесі.

Особливості позашкільної педагогіки покладені і в особливості освітнього процесу ЗПО. Організувати позашкільний педагогічний процес = створити розгалужену систему творчого самовиявлення дитини, максимальні умови для цілеспрямованого розвитку її творчих можливостей, що передусім передбачає зняття всіляких обмежень, бар'єрів.

Позашкільному педагогічному процесу властиві:

- багатство вражень;
- власна дитяча фантазія;
- елементи творчості;
- діалог як засіб інтелектуальної співтворчості;
- добровільність.

Моделльна характеристика позашкільного педагогічного процесу передбачає:

- вільний його вибір дітьми;
- гнучкість;
- доступність, що допускає зміни в параметрах темпу, обсягу та змісту навчальних програм;
- вільне визначення темпів навчання.

Основна форма педагогічного процесу у ЗПО – гурткове заняття.

Гурткове заняття – та навчальна ситуація, той «сценічний» майданчик», де не тільки викладаються знання, а й розкриваються, формуються та реалізуються особистий потенціал вихованців.

Педагогічний процес у закладі позашкільної освіти спрямований на всебічний розвиток творчої особистості, формування соціального досвіду на основі власних бажань дитини, урахування її нахилів і задатків. Під час гурткових занять дитина не просто відтворює те, що засвоює. Завдяки своїй унікальності та неповторності вона доповнює, удосконалює те, що засвоїла, чого навчилася. У цьому полягає *закон творчої поведінки й особливості методики позашкільного педагогічного процесу*, яка будується на обов'язковому заохоченні дитини, багатстві вражень, створенні оптимальних людських стосунків, які є джерелом продуктивної творчої діяльності дитячої спільноти.

Педагогічна організація діяльності дітей в гуртку характеризується тим, що вона визначена метою. Для педагога діяльність дітей – завжди активна форма їх ставлення до світу в усіх його проявах. Вікові та індивідуальні особливості дітей, рівень їхнього розвитку, характер та майстерність педагога, історія їх взаємовідносин, психологічний клімат у закладі та гуртку та багато іншого, навіть настроїв, – все це обумовлює результат.

Відомо, що дитина яскравіше й повніше розкриває себе у діяльності і вчинках, пов'язаних з усвідомленням необхідності свого внутрішнього зростання. Але самого тільки усвідомлення не достатньо, потрібне повторне

аналогічне переживання у ситуаціях, близьких до тієї, що здійснила це усвідомлення. Саме так формується емоційна установка на пізнання себе з метою самовдосконалення.

Дати дітям найсучасніші знання і навчити творчо спілкуватися, слухати, говорити, дискутувати, виховувати готовність до виправданого ризику, здатність знаходити інформацію самостійно, критично її оцінювати і використовувати, вміння працювати як незалежно від інших, так і в колективі, – саме такими є основні завдання, що стоять перед педагогом-позашкільником. Адже лише в комплексі відносин між дорослими та дітьми у процесі їхньої співтворчості, оптимальне диференційоване навчання і виховання, поступовий перехід до творчості, підтримка розвитку самостійності, розширення її духовно повноцінних зв'язків можуть забезпечити формування розвиненої творчої особистості. Ця особистість врешті рещт, своєю добровільною, свідомою і творчою діяльністю, відповідно до своїх здібностей і нахилів, сприяє позитивному розвитку як самого себе, так і суспільства, отже, і загальному прогресу людства, всієї культури.

Заняття у гуртку покликані забезпечити умови для максимального розкриття особистістю її здібностей і обдарувань що можливі у тому чи іншому віці, а також її моральне зростання. Усі ці обґрунтування є основою організації проведення гурткового заняття, сенс якого полягає у побудові та застосуванні відомих педагогічних технологій, що допомогли б дітям зорієнтуватися, самовизначитися і самореалізуватися у складній динамічній соціокультурній та багатьох життєвих ситуаціях.

Правильна побудова гурткового заняття має не тільки навчальне, розвивальне а й виховне значення, сприяє не лише засвоєнню знань, а й формуванню зібраності, організованості та дисципліни вихованців. Відповідно, побудова структури якісного гурткового заняття повинна містити наступні *вимоги*:

- *організаційні*: передбачають чітке визначення мети і завдань заняття, раціональну його структуру, підтримання високої працездатності, дисципліни, оптимальне використання часу;
- *дидактичні*: висувають на передній план чіткість навчальних завдань, освітню і виховну мету, оптимальний зміст, раціональні методи, дотримання принципів навчання та розвитку;
- *психологічні*: спрямовують на стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, метою якої є формування позитивного ставлення вихованців до навчання. Тому в процесі навчання педагог повинен дбати не тільки про рівень власної діяльності, але й діяльності вихованців (розвиток та учіння);
- *етичні*: відображають одну зі сторін педагогічної моралі – характер взаємин педагога й вихованців на занятті (вимогливість, принциповість, справедливість, тактовність);
- *санітарно-гігієнічні*: акцентують увагу керівника гуртка на відповідальності не тільки за глибокі та фундаментальні знання дітей, але й за їх психофізіологічний стан. Будь-яке порушення норм гігієни педагог не має залишати без уваги;
- *сучасність*: реалізація компетентісно-орієнтованого підходу до навчання, формування ключових життєвих компетенцій вихованців, зв'язок із життям;

- *науковість*: використання новітніх досягнень науки, передової педагогічної практики;
- *практичність*: формування практичних знань, умінь, навичок, тобто життєвих компетентностей;
- *пізнавальність*: розширення інформаційного простору, розвиток пізнавальної активності);
- *системність*: побудова заняття на основі закономірностей освітнього процесу; зв'язок з раніше отриманими знаннями та вміннями, опора на вже досягнутий рівень розвитку вихованців;
- *оптимальність*: реалізація на занятті в оптимальному співвідношенні всіх дидактичних принципів та правил; забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності вихованців з урахуванням їх інтересів, потреб;
- *ефективність*: ефективне використання педагогічних засобів; зв'язок з життям, особистим досвідом дітей; формування практично-необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення та діяльності; формування вміння вчитися;
- *диференційованість*: здійснення індивідуального та диференційованого підходу;
- *позитивність, психологічна комфортність*: створення комфортних умов розвитку, навчання й виховання;
- *можливість відтворення*.

Сучасне заняття в закладі позашкільної освіти – це далеко не одноманітна та єдина структурно-змістова схема. Тому кожен керівник гуртка визначає для себе ті форми роботи, які для нього найбільш прийнятні, відповідно тій парадигмі, якій він віддає перевагу в своїй педагогічній діяльності.

Заняття – це дзеркало загально педагогічної культури педагога. Це мірило його інтелектуального скарбу, показник кругозору, ерудиції – професійної компетентності.

2. КЕРІВНИК ГУРТКА – МИТЕЦЬ ЗАНЯТТЯ

Педагог готується до гарного заняття все життя...

*Така духовна і філософська основа нашого фаху
і технологія нашої праці.*

Василь Сухомлинський

Педагогічна місія закладів позашкільної освіти особлива – знайти способи переконати дитину, яка прийшла туди навчатися, що вона неповторна і талановита. Успіх на цьому шляху визначає наявність у педагогів-позашкільників певних особистісних та професійних якостей, творчого мислення, прагнення до духовного збагачення та володіння професійними компетентностями.

Педагог позашкільної освіти передає своїм вихованцям не просто знання, а своє ставлення до улюбленої справи, своє переконання і захопленість нею.

Майстерність педагога-позашкільника можна розглядати як найвищий рівень педагогічної творчості. А основою професійної майстерності є професійно-педагогічна компетентність – поєднання професійно значущих особистісних якостей із глибоким знанням сучасних досягнень психолого-педагогічної науки, володіння методикою викладання у відповідності до специфіки освітнього процесу у системі позашкільної освіти.

Педагог – посередник між дитиною і тими духовними цінностями, які він прагне передати.

Завоювати любов і повагу дітей є важливим завданням педагога закладу позашкільної освіти, адже тільки за цієї умови діти будуть приходити і навчатись у гуртку. Отже, компетентність педагога визначається також психолого-педагогічними навичками. Педагог-позашкільник більшою мірою, ніж учитель школи виступає в ролі старшого товариша: коуча, фасилітатора, тьютора, новатора, модератора, ментора.

Нові ролі педагога:

- ✓ *коуч* – той, хто допомагає досягти життєвої або професійної мети. Він сприймає дитину такою, якою вона є насправді, а не оцінює її;
- ✓ *фасилітатор* – підтримує дитину в її навчальній діяльності через педагогічну взаємодію, допомагає, надихає;
- ✓ *тьютор* – той, що індивідуально працює з інтересом дитини – виявляє освітні запити, проєктує освітню діяльність, організує рефлексію, проєктує наступні кроки в освіті;
- ✓ *новатор* – педагог, який приносить в інтелектуальну освітню діяльність нові ідеї;
- ✓ *модератор* – людина, яка проводить соціологічні дослідження, ведучий фокус-групи, адміністратор форуму, чату, соціальної мережі в Інтернеті, той хто налагоджує комунікативну взаємодію у класі (групі), організує рефлексію, проєктує наступні кроки в освіті;

✓ *ментор* – досвідчений і надійний товариш, порадник, наставник) – той, що є наставником.

За таких умов перед педагогом стоїть нелегке завдання – не втратити можливості зробити кожного вихованця яскравою особистістю. Для цього самому педагогу треба бути багатогранною особистістю, а значить розвиватися разом з дітьми. Розглянемо більш детально сутнісні характеристики поняття «компетентність».

Компетентність – поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про будь-яку сферу й ефективно діяти в ній. Це – знання, обізнаність, поінформованість, у будь-якому питанні. Ключова характеристика: «Знаю що?»

Компетенція – коло питань, у яких людина добре обізнана, пізнала їх і має практичний досвід їх вирішення. Це спроможність виконувати будь-яке завдання якісно і ефективно. Ключова характеристика: «Знаю як?».

Ключові компетентності керівника гуртка:

➤ *предметна*: комплексна здатність знати і використовувати у професійній діяльності систему наукових і методичних знань, умінь із конкретної предметної галузі, вміння проводити навчальні заняття ефективно;

➤ *науково-методична*: поінформованість у сфері освітніх інновацій, інтерактивного навчання, використання інформаційних освітніх технологій моніторингу та управління освітніми процесами;

➤ *методологічна*: комплексна готовність до теоретичної й практичної діяльності з перетворення педагогічної дійсності, заснованої на методологічних знаннях;

➤ *комунікативна*: об'єктивне сприйняття партнерів по взаємодії, знаходження адекватного стилю й тону спілкування, урахування індивідуальних особливостей, вміння активно слухати, вільно володіти вербальними, невербальними, комп'ютерними засобами комунікації;

- *інформаційна*: здатність педагога орієнтуватись в інформаційному просторі, використовувати технічні та мультимедійні засоби, володіти й оперувати інформацією відповідно до професійних потреб, оцінювати досягнутий результат;
- *морально-етична*: інтегративна якість особистості педагога, що включає комплекс її морально-етичних цінностей та особистісних характеристик, що зумовлюють вибір моделей поведінки педагога у різних ситуаціях його професійно-педагогічної діяльності;
- *психолого-педагогічна*: включає сукупність знань, умінь та навичок з психології, здатність використовувати їх у роботі з дітьми, оцінювати педагогічну ситуацію та поведінку дитини з психологічної точки зору та обирати правильні способи діяльності;
- *дидактична (методична)*: система знань та вмінь, що забезпечує цілісну реалізацію цільового, змістового, процесуального компонентів методичної системи навчання;
- *оцінювально-аналітична* (здатність здійснювати оцінювання результатів вихованців та забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання вихованців);
- *мотиваційна* – сукупність умінь і якостей, які дозволяють розвиватися, шукати нові шляхи вирішення, розуміти причинно-наслідкові зв'язки своїх дій.
- *дослідницька*: особлива функціональна система психіки педагога і пов'язана з нею цілісна сукупність якостей, які забезпечують йому можливість бути ефективним суб'єктом цієї діяльності;
- *соціальна*: здатність проектувати стратегії свого життя відповідно до усталених норм і правил соціальної взаємодії (виявляти ініціативу, регулювати міжособистісні, групові відносини, долати конфлікти);
- *загально-культурна*: полягає в культурі міжособистісних відносин, толерантності, знанні та використанні рідної та іноземної мови, застосуванні методів самовиховання, сприянні розвитку творчості, інноваційного мислення формуванні гуманістичного

світогляду, визначенні духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості, розумінні вагомості навчання впродовж життя;

➤ *здоров'язберезувальна*: культура здорового способу життя (підтримка власного духовного здоров'я, фізичної форми), поінформованість у способах психологічного захисту й підтримки;

➤ *прогностична*: бачення реальних та потенційних можливостей вихованців, що відображається вмінням оцінити реальні та передбачити потенційні можливості дітей та визначити оптимальні шляхи і методи для забезпечення реалізації успішної діяльності вихованців (уміння створювати необхідні умови для науково-пізнавальної діяльності вихованців, гармонійного виховання та розвитку, змістовного відпочинку і дозвілля дітей, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя; уміння позитивно стимулювати навчальну активність вихованців; уміння розробляти індивідуально-орієнтовані освітні проєкти;

➤ *перцептивна*: відчуття внутрішнього світу вихованців, що відображається вмінням проникати у внутрішній світ вихованця, психологічною спостережливістю, яка пов'язана з глибоким розумінням особистості вихованця, його тимчасових психічних станів (за «дрібницями») бачити зміни у внутрішньому стані дитини; будувати індивідуалізовану освітню програму та уміння показати особистісне розуміння навчання з врахуванням індивідуальних характеристик внутрішнього світу вихованців;

➤ *організаторська*: відображає уміння організовувати дитячий колектив, об'єднувати його, надихати на вирішення важливих задач і, разом з тим, правильно організовувати свою власну роботу; умінням правильно розподіляти роботу, вкладатися у визначені терміни;

➤ *мовна*: володіння державною мовою на високому рівні, вміле використання під час спілкування з дітьми, колегами та батьками;

➤ *цифрова та технологічна*: володіння прогресивною програмою та апаратною складовою;

➤ *акмеологічна*: уміння вчитися впродовж усього життя; здатність уявляти, прогнозувати, досягати результатів діяльності/вміти перетворювати інформацію на спосіб діяльності, сприймати та опрацьовувати матеріал, залежно від мети діяльності, формувати узагальнення критичні судження та оригінальні думки, моделювати, комбінувати, доповнювати, оцінювати навчальні дії.

Масштабні завдання реформування освіти зумовлюють потребу в педагогах, здатних працювати в нових умовах – які мають творче мислення, володіють інноваційною культурою, є суб'єктами особистісного і професійного зростання, уміють досягати нової педагогічної мети.

Серед соціальних пріоритетів нашого суспільства одним з найважливіших є постійне вдосконалення професійних якостей, яким характерне прагнення до вершинності, професійності через прогнозування, планування, моделювання, проєктування майбутнього, визначення своєї ролі в цьому процесі та підвищення рівня *акмеологічної культури*.

Базовим у словосполученні «акмеологічна культура» є феномен культура. З погляду сучасної філософії та культурології, культура «несе в собі» образ людини. Вона ж виявляє «показує» цей образ людині. Культура – це «дзеркало» в якому людина бачить себе.

Культура – історико зумовлений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини. Виражений у типах організації життя та діяльності людей.

Культура задає систему ціннісних уявлень для кожної людини і регулює її індивідуальну, соціальну поведінку, служить базою для постановки та здійснення пізнавальних, практичних, професійних і особистісних завдань.

З педагогічної точки зору педагогічна культура це:

- ✓ передумова формування професіоналізму людини;
- ✓ показник професійної готовності;
- ✓ міра та спосіб творчої самореалізації особистості в професійній діяльності;
- ✓ сукупність спеціальних знань та досвіду їх реалізації у професійній діяльності;
- ✓ сукупність соціальних цінностей, моральних переконань, норм, правил, які сформувалися історично та регулюють професійну діяльність особистості в суспільстві.

Професійна культура особистості не обмежується лише професійними знаннями, вміннями, навичками, а ґрунтується на особистісних якостях, що виявляються у загальній культурі.

Однак, в реальній дійсності завжди існує небезпека зупинитися на досягнутому. Тому, акмеологічність полягає в тому, що педагог постійно долає поріг минулого. При доланні минулого і просуванні до нової вершини педагог набуває нові властивості, завдяки яким створюються умови неперервного виявлення акмеологічності.

Педагог-акмеолог – інтегральна якісна характеристика особистості та діяльності педагога в його взаємодії з творчим розвитком.

Педагог-акмеолог, акме професіонал досягає найвищого рівня професіоналізму діяльності (висока результативність і якість професійно педагогічної діяльності, що виходять за межі професійних нормативів і забезпечуються власним творчо-продуктивним внеском; нова якість професійно-педагогічної дії; індивідуальний педагогічний стиль; авторська система діяльності та ін.) і професіоналізму особистості (максимальний розвиток акмеологічних інваріантів, педагогічних здібностей та ін.).

Педагогу-акмеологу властиві такі *якості*:

- ✓ *це спеціаліст з питань розвитку дитини з відповідного предмету навчання, який володіє корекційно-розвиваючими технологіями та технологіями розвитку обдарованості та творчості (науковими технологіями);*

✓ *методологічна культура педагога*, його методологічна компетентність в контексті сучасної філософії освіти, здібність здійснювати не тільки традиційне інформаційне накопичення знань, а і методологічно орієнтовану освіту, яка необхідна людині у професійній діяльності, в умовах постійного зростання вагомості інформації;

✓ *нове професійне мислення педагога*, яке складається не тільки з предметних установок, але й мотиваційно-ціннісних орієнтацій, відображаючи нові парадигми освіти, нове ціннісне усвідомлення педагога щодо свого духовного розвитку;

✓ науково-педагогічна компетентність педагога, яка забезпечує професійність його діяльності, включаючи нові види професійної грамотності:

- методологічну;
- предметно-розвивальну;
- психологічну;
- валеологічну;
- акмеологічну.

Відповідно, акмеологічна культура розглядається як системоутворювальний чинник на шляху досягнення людиною власного акме.

«Акме» в професійному розвитку (професійне акме) – це психічний стан, який означає вищий для даної людини рівень в його професійному розвитку, який є на даному відрізку часу.

Акмеологічна культура забезпечує саморозвиток сучасного фахівця, здатність створювати та передавати акмеологічні цінності.

Акмеологічну культуру особистості фахівця необхідно розглядати і як цінності, і як спосіб та досвід, і як механізм, і як результат його особистісних і професійних досягнень.

Акмеологічна культура педагога – це особистісне професійне новоутворення, в основі якого є прагнення досягти нових вершин у професійному розвитку; прагнення людини до якомога більшої реалізації в професії, прагнення до постійного самовдосконалення як представника

певної професії та наявність спеціальних знань щодо процесів самості, тобто свідомого рефлексивного ставлення до професійного становлення.

Акмеологічна культура не лише зумовлює ефективність саморозвитку як чинника досягнення акме і самовдосконалення, але й сама є результатом саморозвитку педагога. Розвиток акмеологічної культури є потенційно варіативним, але спрямованість його єдина – досягнення акме.

Для того, щоб педагог-акмеолог міг на належному рівні виконувати свої функції, він повинен:

- володіти якостями, які забезпечують професійну придатність – емпатія, доброзичливість, аутентичність, відкритість, конкретність, безпосередність, комунікабельність, ініціативність;
- дотримуватись високих моральних стандартів, етичних зобов'язань стосовно, колег та дітей;
- бути компетентним і постійно займатися професійним самовдосконаленням;
- мати належну професійну підготовку;
- володіти високою загальною культурою, бути добре поінформованим про сучасні політичні, економічні, соціальні процеси в суспільстві;
- уміти передбачати наслідки своїх дій, упроваджувати в життя продуману і послідовну лінію;
- формувати професійну адаптованість;
- мати професійний такт.

Акмеологічна модель сучасного педагога складається з трьох основних блоків: компетентність педагога, морально-духовна культура та особистісна орієнтація.

Акмеологічна модель педагога включає такі *складові*:

- професійна зрілість;
- особистісна зрілість;
- духовна зрілість;
- акмеологічна позиція педагога.

Акмеологічна модель педагога містить такі *компоненти*:

- компетентність;

- особистісна орієнтація;
- морально-духовна культура.

Професійність педагога потребує компетентності як сукупності знань і вмінь з певної галузі та педагогічної майстерності.

I – компетентність:

- психолого-педагогічні й соціальні знання;
- теоретико-практичні й методичні знання;
- педагогічні вміння;
- педагогічні здібності.

Особистісна орієнтація представлена як усвідомлення власної значущості педагога.

II – особистісна орієнтація:

- самореалізація в контексті «Я-компетенція»;
- у динаміці від «Я-реальний» до «Я-перспективний» (ідеальний).

Окремо слід звернути увагу на морально-духовну складову, де педагогічна мораль ґрунтується на змісті загальної моралі (інтелігентність, порядність, чесність, гідність, працьовитість, самовідданість, толерантність, педагогічна тактовність).

III – морально-духовна культура:

- моральна свідомість;
- моральна діяльність;
- моральні стосунки.

Половину відведеного життя ми проводимо в робочому колективі. Щоб досягти вершину професіоналізму варто обрати правильну модель навчання і вміти сконцентруватися на потрібних навичках, оскільки педагогічна професія – «професія особистісна» і вимагає від усіх, хто з нею пов'язаний, професійної та особистісної компетентності, поєднання особистісного і професійного розвитку в єдиний результативний процес. Заняття в гуртку – це «сценічний майданчик», режисером якого є педагог і саме від нього залежить чи стане гурток простором для розвитку фантазії, уяви, естетичного смаку та сприйняття світу, прояву індивідуальності та неповторності особистості.

3. АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ТА СТРУКТУРА ЗАНЯТТЯ

*Зібратися разом – це початок,
триматися разом – це прогрес,
працювати разом – це успіх.*

Генрі Форд

Заклад позашкільної освіти – повноцінна ланка в системі неперервної освіти, яка оперативніше, ніж школа, реагує на зміни у суспільстві, надає учнівській молоді широкі можливості для розвитку творчого потенціалу, вільного самовизначення та самостійності кожного вихованця. А керівникам гуртків – можливість творчо підходити до моделювання занять, активно впроваджуючи різноманітні можливості формування творчої активності вихованців. Адже, позашкільна освіта будується на основі закону творчості, що передбачає:

- залучення вихованців до реальної співпраці, інтелектуального діалогу;
- гармонізацію спілкування, успіх, здатність бути захищеним на випадок невдач, навіть мати право на невдачі;
- розробку та апробацію різноманітних моделей занять гуртків різних напрямів.

Основною формою роботи в закладі позашкільної освіти є гурткове заняття, яке поєднує, насамперед, розвивальний і виховний ефекти навчання, формує у дітей уміння активно засвоювати знання і творчо використовувати їх за безпосередньої участі педагога, що сприяє набуттю досвіду спільної діяльності з дорослим і однолітками.

Заняття в закладі позашкільної освіти має великі *переваги*:

1. В гурток вихованці йдуть за покликом серця і захоплення.
2. В гуртку визначальною є не дидактика, а розвиток особистості.
3. Гурткове заняття дозволяє реалізувати творчий потенціал дитини.
4. На гуртковому занятті відбувається самореалізація потенційних можливостей кожної дитини.
5. На гуртковому занятті панує співтворчість та партнерські відносини.
6. Гурткове заняття має широкі можливості теоретичного, практичного, лабораторного засвоєння матеріалу з проведенням дослідницьких експериментів тощо.
7. Гурткові заняття задовольняють природні потреби дітей в самопізнанні, осмисленні себе в навколишньому світі.
8. На гурткових заняттях відбувається соціалізація, формується успішність і особистісне зростання вихованця.

Щоб гурткова робота мала суспільно-корисне спрямування і дітям було цікаво працювати, педагогу потрібно заздалегідь підготуватися до проведення гурткового заняття. В основі підготовчої роботи можна запропонувати алгоритм підготовки заняття.

Алгоритм – послідовність дій, операцій, виконуваних у встановленому порядку з заданою метою, послідовне виконання кроків якого гарантує урахування усіх важливих факторів та обставин, від яких залежить ефективність майбутнього заняття.

Алгоритм включає у себе:

- діагностику;
- прогнозування;
- планування.

Діагностика – уточнення можливостей вихованців, мотивів їх діяльності та поведінки, інтересів та здібностей, характеру навчального матеріалу, його особливостей та практичної значущості, структури заняття. В результаті педагог умовно отримує діагностичну картку заняття, де наочно видно фактори, що визначають його ефективність.

Прогнозування спрямоване на оцінку різних варіантів проведення заняття та вибір із них оптимального. Обсяг знань, умінь, формування яких складає мета заняття, приймається за головні завдання. Звичайно, виконанню їх перешкоджає вплив різноманітних факторів. Від ідеального результату віднімається величина втрат та отримуємо реальний показник ефективності заняття.

У випадку, якщо керівника гуртка не задовольняє показник, він вимушений шукати більш досконалу схему організації, маніпулюючи тими факторами, на які він може впливати. Якщо показник задовольняє, педагог починає завершальний етап підготовки заняття – планування.

Планування допомагає педагогу створити «програму управління» пізнавальною діяльністю вихованців.

Програма управління – це короткий і конкретний документ, в якому педагог фіксує важливі для нього моменти управління освітнім процесом:

- як почати заняття;
- кого, коли і як задіяти;
- на якому етапі окреслювати проблему;
- як перейти до наступного етапу заняття;

• за якою схемою побудувати процес у випадку виникнення заздалегідь передбачених перешкод, труднощів.

Звернемо увагу на базові розділи алгоритму організації та проведення заняття:

1. Підготовка до заняття.
2. Організаційний момент.
3. Структурні частини заняття: вступ, основна та заключна частини.
4. Закінчення заняття.

Кожен із запропонованих розділів може бути проведений у різних форматах, з застосуванням різноманітних педагогічних прийомів.

1. Підготовка до заняття:

- визначити мету та завдання заняття;

Навчальна мета (навчити, познайомити) – передбачає формування практичної діяльності, уміння аналізувати, спостерігати. Спрямована на активізацію уяви та фантазії.

Типові формулювання:

- навчити, дати уявлення, пояснити, учити, розповісти, розкрити...;
- познайомити з інформацією, умовами тощо...;
- проконтролювати засвоєння певних (таких) вмінь та навичок, вивчених на попередніх заняттях...;
- сформувати (закріпити) певні (такі) навички та вміння... по даному матеріалу (на матеріалі цього заняття)...;
- розширити або/і поглибити (збагатити) знання (конкретно названі)...;
- узагальнити знання, одержувані з різних джерел (в тому числі самостійно)...

Розвиваюча мета (розвинути) – спрямована на розвиток творчого потенціалу.

Типові формулювання:

- розвинути (розкрити) здібності, уяву, пам'ять, увагу...;
- розвивати почуття (кольору, світу...);
- формувати практичні навички та вміння...;
- удосконалювати вміння та навички...;
- забезпечити в ході заняття (розвиток мови вихованців, поповнення словникового запасу, оволодіння...).

Виховна мета (виховати) – спрямована на виховання загальнолюдських цінностей, нових ідей та образів.

Типові формулювання:

- виховувати почуття...;
- прищеплювати...;
- сприяти в ході заняття вихованню певних (таких) якостей (понять)...;
- для рішення завдань (естетичного, морального, духовного) виховання ...;
- з метою рішення завдань (громадянського ...) виховання ...;
- викликати інтерес до інформації, людей, умов взаємодії...;
- залучити, заохотити, зміцнити інтерес...;
- викликати неприйняття...

Завдання (бажано)

Типові формулювання загального характеру:

- відпрацювати навички...
- виконати операції мислення: пізнання, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінки.

Навчальні завдання:

- проконтролювати ступінь засвоєння основних умінь і навичок, а також вивчених і сформованих на попередніх заняттях;
- забезпечити засвоєння наступних завдань...;
- сформулювати (продовжити формування, закріпити) такі спеціальні вміння й навички, як...;

- сформувати (продовжити формування, закріпити) такі спільні навчальні вміння й навички, як... на матеріалі даного заняття.

Розвивальні завдання:

- для вирішення завдання розвитку у вихованців... в ході заняття забезпечити виконання таких завдань...

Виховні завдання:

- сприяти в ході заняття формуванню світогляду;
- формування екологічного (естетичного...) виховання;
- формувати в дітей загальнолюдський світогляд;
- продумати хід заняття;
- підготувати план-конспект.

Поради керівникам групків

1. Опрацюйте розділи програми, які треба вивчати на занятті.
2. Вивчіть матеріал цього розділу.
3. Проаналізуйте навчальний матеріал.
4. Уявіть колектив групи, окремих вихованців, постарайтесь намітити їхній шлях до реалізації задач заняття.
5. Виберіть найбільш результативні методичні прийоми для даних дітей.
6. Співставте обрані прийоми зі своїми можливостями, визначте свої дії.
7. Обміркуйте структуру заняття, його хід.
8. Зафіксуйте все підготовлене у плані або конспекті.
9. Повторіть про себе або вголос вузлові моменти плану.
10. Перевірте себе:
 - а) які факти, загальні поняття повинні бути засвоєні на занятті;
 - б) яке вміння формуються на даному занятті;
 - в) які світоглядні поняття, моральні чи естетичні оцінки необхідно сформувати на даному занятті;
 - г) якого роду емоційну реакцію варто викликати у вихованців при вивченні даного матеріалу.

2. Організаційний момент (залежить від типу заняття, інших параметрів):

- за 10 хвилин до початку заняття перевірити приміщення;
- перевірити наявність інструментів та необхідного матеріалу;
- зустріти вихованців, організувати їх роботу;
- перевірити кількість дітей;
- записати в журнал відсутніх;
- провести короткий інструктаж / бесіду з безпеки життєдіяльності.

3. Вступна частина заняття:

- повідомлення теми та мети заняття, очікуваних результатів;
- актуалізація опорних знань;
- мотивація навчальної діяльності.

Актуалізація опорних знань – на цьому етапі керівник гуртка активізує роботу вихованців, з'ясовуючи наявні у них знання, отримані на заняттях різних дисциплін чи життєвого досвіду. Суттєвою ознакою цього етапу є активне висловлювання дітей, під час якого педагог слухає, робить акценти на тих відповідях, які наближають дітей до теми і завдань заняття.

Мотивація навчальної діяльності вихованців дає можливість переконати їх у необхідності виконання даної роботи, засвоєнні відповідних знань, умінь тощо. Щоб у вихованців не виникало пасивності під час проведення заняття, потрібно їх націлювати на певний вид діяльності. На цьому етапі доцільно застосовувати методи для створення проблемних ситуацій, щоб викликати у дітей здивування, інтерес до теми заняття.

4. Основна частина заняття:

- перевірка в дітей знань та вмінь, які вони вже мають для підготовки до вивчення нової теми;
- доступне висвітлення керівником матеріалу нової теми;
- ознайомлення з новими знаннями та вміннями;

- оволодіння вихованцями новими теоретичними та практичними знаннями (вправи на освоєння нових знань, умінь, навичок за зразком);
- залучення вихованців до самостійного осмислення нового матеріалу, самостійна та практична робота (перенос засвоєних знань, умінь, навичок у подібну ситуацію, завдання творчого характеру);
- закріплення, тренування, відпрацювання вмінь, повторення;
- підведення вихованців до узагальнень, висновків.

Поради керівникам гуртків

1. Почніть заняття енергійно. Необхідно вести заняття так, щоб кожний вихованець із початку до кінця заняття був зайнятий справою.
2. Захоплюйте вихованців цікавим змістом матеріалу, розумовою напругою, допомагайте слабким повірити у свої сили. Тримайте в полі зору усю групу.
3. Запобігайте спробі порушити робочий порядок, проводьте інструктажі з охорони праці та техніки безпеки.
4. Звертайтеся трохи частіше з проханням, запитаннями до тих, хто може зайнятись на занятті іншою справою.
5. Дайте вказівки вихованцю над чим варто працювати, перевірте виконання даного завдання. Це буде привчати до дисциплінованої праці. Вихованець буде звикати до того, що вказівки керівника гуртка треба виконувати обов'язково.

5. Заключна частина заняття:

- загальний підсумок заняття із зазначенням його позитивних та негативних моментів;
- рефлексія;

Рефлексія – це усвідомлення вихованцями результатів власної діяльності на занятті.

Орієнтовна схема: педагог пропонує порівняти заплановані завдання з одержаними результатами, встановити зв'язок між тим,

що вже відомо для виготовлення об'єкту проєктування, і тим, що необхідно ще зробити чи яких знань, умінь набути.

Що нового дізнались на занятті?

Чого навчились?

Яку роботу виконали?

Які завдання були визначені на занятті?

Чому отримали саме такий результат на практичній роботі?

Що потрібно зробити для того, щоб мати кращі результати роботи?

Де можна використати набуті знання та вміння?

- домашнє завдання (на розсуд керівника);
- повідомлення завдань на наступне заняття, рекомендовані джерела, матеріали (якщо є);
- прибирання робочих місць і приміщення.

Поради керівникам гуртків

1. Закінчуйте заняття загальною оцінкою. Оцінюйте вихованців за старанність. Подякуйте усій групі й окремим вихованцям. Нехай вихованці відчують почуття задоволеності від результатів праці на занятті.
2. Припиняйте заняття на перерву.
3. Утримуйтеся від зайвих зауважень.
4. Не допускайте конфліктів із цілою групою, а якщо він виник, не зтягуйте його, шукайте розумні шляхи його розв'язування.
5. Пам'ятайте: там, де є сумніви у правоті керівника гуртка, не кажучи про ті випадки, коли вина його безперечна, конфлікт повинен вирішуватись на користь вихованців.

Наведений алгоритм лише орієнтир для керівника гуртка. В педагогічному досвіді кожного знайдеться цікавий прийом, оригінальна форма проведення окремого розділу, всього заняття в цілому. Кожен, хто працює з дітьми, має свій арсенал прийомів, методів, власних таємниць і здогадок, помилок і перемог – всього того, з чого торується педагогічна стежинка у світ дитячої творчої душі.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

*Відкривати в кожній людині творця,
поставити її на шлях самотньої,
творчої, інтелектуальної повнокровної праці –
це завдання стає нині першочерговим в практичній роботі.*

В. Сухомлинський

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність педагога та вихованців, спрямована на засвоєння вихованцями системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

В сучасній педагогіці не існує єдиної класифікації щодо методів навчання. Відповідно, наводимо підходи до класифікації методів навчання.

Методи навчання класифікують на:

- *загальні* (можуть використовуватися в процесі навчання будь-яких навчальних предметів);
- *спеціальні* (застосовуються для викладання окремих предметів, але не можуть бути використані при викладанні інших предметів).

Залежно від походження інформації виділяють:

- *словесні*;
- *наочні*;
- *практичні методи*.

Залежно від мети:

- *методи здобуття нових знань*;
- *метод формування умінь і навичок*;
- *метод застосування знань на практиці*;
- *методи творчої діяльності*;
- *методи закріплення знань, умінь і навичок*;
- *методи перевірки і оцінювання знань, умінь і навичок*.

Досить розгалуженою є класифікація методів навчання за особливостями навчально-пізнавальної діяльності вихованців, яку складають:

- *пояснювально-ілюстративний* метод: педагог організує сприймання та усвідомлення вихованцями інформації, а вихованці здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- *репродуктивний*: педагог дає завдання, у процесі виконання якого вихованці здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: педагог формулює проблему і вирішує її, вихованці стежать за ходом творчого пошуку (вихованцем подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий*: педагог формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють вихованці під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності дітей);

- *дослідницький*: педагог ставить перед вихованцями проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Залежно від особливостей подання інформації та учіння, в яких поєднуються методи подання інформації (діяльність педагога) з відповідними методами учіння (діяльність вихованців):

- *інформаційно-повідомляючий метод* подання інформації і виконавчий метод учіння. Передбачають подачу навчального матеріалу без докладного пояснення, узагальнення й систематизації, а вихованці – заучують його без достатнього аналізу та осмислення;
- *пояснювальний метод* подачі інформації і репродуктивний метод учіння; педагог не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння вихованцями (діти засвоюють матеріал на рівні розуміння і запам'ятовування);
- *інструктивно-практичний метод* подачі інформації і продуктивно-практичний метод учіння. Педагог інструктує вихованців словесними, наочними або практичними способами, як виконувати певні практичні дії; діти за допомогою вправ відшліфовують різні уміння і навички;
- *пояснювально-спонукальний метод* подачі знань і частково-пошуковий метод учіння; педагог частину навчального матеріалу подає в готовому вигляді, іншу частину – через проблемні завдання; діти засвоюють навчальний матеріал як за допомогою репродуктивного, так і творчого, дослідницького методу;
- *спонукальний метод* навчання і пошуковий метод учіння; педагог ставить перед дітьми проблемні питання і завдання, організовуючи їх самостійну діяльність; діти самостійно здобувають і засвоюють нові знання в основному без допомоги педагога.

Беручи за основу логіку:

- ✓ *побудови навчального матеріалу*, розрізняють індуктивні, дедуктивні та традиційні методи;

- ✓ *логіку подачі знань* – аналітичні, систематичні, аналітико-синтетичні, аналогічно-індуктивні, синтетично-дедуктивні;
- ✓ *характеру пізнавальної діяльності* – ілюстративні, продуктивні, творчі, акроматичні, катехізичні (запитальні) методи;
- ✓ *ступінь самостійної роботи вихованців у процесі навчання* – подаючі методи (діяльність вихованців в основному зводиться до сприймання словесної або наочної інформації), методи взаємодії педагога та вихованців (наприклад, бесіда, дискусія тощо), методи самостійної роботи вихованців;
- ✓ *спосіб вирішення пізнавального завдання*: емпіричні (засновані на досвіді, експерименті) і теоретичні (засновані на логічному аналізі) методи.

За підходом Ю. Бабанського, доцільно виділяти чотири великих групи методів навчання.

Група методів

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

I підгрупа за джерелом передачі навчальної інформації включає в себе: словесні методи – розповідь-пояснення, бесіду, лекцію.

II підгрупа – за логікою передачі та сприймання навчальної інформації. Ці методи поділяються на індуктивні та дедуктивні.

Індуктивні методи. Термін «індукція» походить від латинського *inductio* - зведення, вид узагальнення, який пов'язаний із передбаченням спостережень та експериментів на основі даних досвіду.

У практичній педагогіці індукція втілюється у принципі: від часткового до загального, від конкретного до абстрактного.

Дедуктивний метод активніше розвиває абстрактне мислення, сприяє засвоєнню навчального матеріалу на основі узагальнень.

III підгрупа за ступенем самостійного мислення вихованців у процесі оволодіння знаннями, формуванням умінь і навичок. У даному випадку методи поділяються на репродуктивні та точні, проблемно-пошукові:

- *репродуктивні методи* – відтворена репродукція як засіб повторення готових зразків або робота за готовими зразками, термінологічно вживається не лише в дидактиці, а й в образотворчому мистецтві, архітектурі, інших видах творчої діяльності;

- *творчі, проблемно-пошукові методи* визначають порівняно вищий щабель процесу навчання ніж у школі. Проблемно-пошукова методика, на відміну від репродуктивної, пояснювально-ілюстративної, має спиратися на самостійну, творчу пізнавальну діяльність дітей. Адже «творчість» - це створення нового, оригінального, суспільно-цінного матеріального або духовного продукту. Творчість дітей має репродуктивний характер, тому поняття творчості по відношенню до вихованців застосовується лише частково.

V підгрупа – за ступенем керівництва навчальною роботою поділяють методи на два види:

- *навчальна робота під керівництвом педагога* – самостійна робота в групі. Власне кажучи, елементи самостійної праці вихованців тут об'єднуються з інструктуванням, допомогою педагога, у результаті чого діти набувають навичок самостійності, закріплюючи індивідуальний стиль діяльності;

- *самостійна робота вихованців поза контролем педагога* – самостійна робота вдома. Мова йде про домашні завдання – усні та письмові. Домашні завдання мають позитивний вплив на розумовий розвиток, виховання та самовиховання дитини, сприяють виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

II група методів

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- *створення ситуації інтересу* при викладанні того чи іншого матеріалу (використання пізнавальних ігор, цікавих пригод, гумористичних уривків, перегляд навчальних телепередач, кінофільмів).

Розвиток інтересу – це засіб активізації навчання, що сприяє кращому засвоєнню знань. Цікаво вихованцям – цікаво з ними і педагогу. Байдушність у навчанні негативно впливає на всіх учасників освітнього процесу.

- *пізнавальні ігри як метод* набувають великого значення для стимулювання та формування інтересу до знань (ігри-подорожі, вікторини тощо). Пізнавальні ігри можуть набувати характеру рольових ігор. У грі обов'язково повинні бути ведучі, виконавці, експерти, глядачі.

Різні види ігор містять у собі:

- пояснення фабули (змісту й умов гри);
- підготовку дійових осіб для виконання своїх ролей;
- підготовку вихованців-експертів, ведучого.
- *навчальні дискусії* можуть викликати інтерес до предмета, коли вони вміло організовані (але не заорганізовані). Педагог попередньо готує тему, питання, що обговорюватимуться. Вихованці читають різноманітну літературу з проблеми. Важливу роль відіграють правила проведення дискусії, ініціатива педагога та ведучого. Дискусія успішніше проводиться між паралельними групами;
- *аналіз життєвих ситуацій* викликає інтерес вихованців як метод застосування теоретичних знань на практиці.

III група методів

За ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- *методи контролю* – це способи, з допомогою яких визначається результативність навчально-пізнавальної та інших видів діяльності вихованців і педагогічної роботи педагога. Найдоступнішим методом контролю є планомірне цілеспрямоване й систематичне спостереження педагога за діяльністю вихованців;
- *методи самоконтролю* полягають в усвідомленому регулюванні вихованцями своєї діяльності задля забезпечення таких результатів, які б відповідали поставленим цілям, вимогам, нормам, правилам, зразкам. Мета самоконтролю – запобігання помилкам та їх виправлення;

- *методи взаємоконтролю*. Нерідко педагоги вважають психологічно доцільним здійснювати взаємоконтроль вихованців як метод взаємодопомоги сильніших слабшим. Тут важливим є те, що лише від педагогів залежить, щоб взаємоконтроль не перетворювався на штучний засіб «витягування» слабшого;
- *методи самокорекції та взаємокорекції* передбачають, що вихованці самостійно виправляють помилки один одного. Та іноді нам потрібно зазначити, що є помилка, щоб вихованці її виправили. Ми можемо підказати, де помилка, яку необхідно виправити. Інші підказки – це жести та вираз обличчя. Іноді вихованці самі помічають помилку та швидко виправляють її.

Взаємокорекція та самокорекція допомагають вихованцям розвивати автономність та свідоміше ставитися до власних потреб у навчанні. Оцінювання має ґрунтуватись на позитивному принципі, що, насамперед, передбачає врахування рівня досягнень вихованця, а не ступеня його невдач.

IV група методів

Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

Бінарні (подвійні) методи – передбачають поєднання методу і форми або двох методів в єдиний цілий метод.

В основі бінарної класифікації методів лежать дві ознаки: характер і рівень пізнавальної самостійності та активності дітей; джерела, з яких діти набувають знань.

Класифікація визначає чотири рівні застосування методів:

- 1) на інформаційному (або догматичному) рівні словесна форма набуває бінарного характеру словесно-інформаційного методу;
- 2) на проблемному (або аналітичному) рівні словесна форма набуває бінарного характеру словесно-проблемного методу;
- 3) на евристичному (пошуковому) рівні словесна форма набуває бінарного характеру словесно-евристичного методу;
- 4) на дослідницькому рівні словесна форма набуває характеру словесно-дослідницького методу.

5. ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ

Діти не навчаються, якщо просто сидять і слухають. Вони повинні говорити про те, що вони вивчають, рефлексувати та зіставляти нові знання з попереднім досвідом. Те, що ви викладаєте, має стати частиною самих вихованців.

Стівен Ерман

Приєм навчання – елемент методу, що становить сукупність навчальних ситуацій, спрямованих на досягнення його проміжної мети. Якщо *метод* – *спосіб діяльності*, що охоплює весь шлях її перебігу, то *приєм* – це окремий крок, *дія в реалізації методу*.

Прийоми є складовою частиною методу. Кожен педагог створює низку прийомів шляхом спроб і відбору найефективніших, відкидаючи ті, що не сприймаються вихованцями. Педагог створює свій власний почерк завдяки застосуванню індивідуальних прийомів.

Прийоми навчання – це окремі операції, розумові чи практичні дії педагога або вихованців, які розкривають або доповнюють спосіб засвоєння матеріалу, що виражає даний метод. Наприклад:

- *метод* активізації розумової діяльності при усному викладі знань - *прийоми*: порівняння, зіставлення;
- *методи* контролю – методи писемного контролю – *прийоми*: письмова контрольна робота, твір, переказ, диктант, письмовий залік.

Для стимулювання пізнавальної діяльності вихованців варто вибирати неординарні прийоми, які зацікавлять їх із перших хвилин заняття та утримуватимуть їхню увагу протягом всього заняття.

Прийоми, які стануть у пригоді на різних етапах заняття:

1. «Нестандартний початок заняття»

Розпочніть заняття з суперечливого факту, який вихованцям важко уявити на основі наявної бази їхніх знань. Або загадайте загадку, відгадка до якої буде знайдена під час роботи з новим матеріалом.

2. «Асоціативний ряд»

На початку заняття попросіть дітей підібрати слова-асоціації до нової теми (правила, поняття) та запишіть їх на дошці. Коли діти сформулюють відносно правильний та достатній список, запропонуйте їм скласти правило або визначення за допомогою записаних слів, а потім порівняти його з підручником або словником. Після пояснення нового матеріалу попросіть дітей додати або прибрати слова з асоціативного ряду.

3. «Хвилина на роздум»

Цей прийом сприяє розвитку вміння осмислювати та оцінювати свій досвід. Назвіть вихованцям ключове слово, яке безпосередньо пов'язане з темою заняття та попросіть їх протягом однієї хвилини записати свої думки, які з ним пов'язані. По закінченню часу запропонуйте (за бажанням) їх прочитати всій групі та надати відповіді на такі запитання:

- ✓ Чому я записав саме ці слова?
- ✓ Про що я думав, коли писав ці слова?
- ✓ Щоб я хотів змінити у записах?
- ✓ Чи має написане для мене значення?

4. «Ланцюжок ознак»

Цей прийом сприяє формуванню вміння описувати об'єкт через назви та значення ознак, визначати за заданими критеріями певний предмет і складати внутрішній план дій. Прийом проводиться за таким порядком:

- ✓ 1-й вихованець називає об'єкт та його ознаку;
- ✓ 2-й вихованець – інший об'єкт із такою ознакою та іншу ознаку цього об'єкту;

✓ 3-й вихованець – новий об'єкт із попередньою ознакою та нову ознаку (й так далі).

Такий прийом можна провести в інший спосіб. Повідомте (або запропонуйте вихованцям вибрати) два об'єкти, які, на перший погляд, ніяк не пов'язані між собою. Вихованці мають побудувати ланцюжок об'єктів та взаємодій між ними так, щоб перша взаємодія починалася першим об'єктом, а остання закінчувалася другим.

5. «Хто перший?»

Універсальний прийом, який сприяє формуванню вміння працювати в команді, слухати та чути один одного. Запропонуйте вихованцям об'єднатися у групи та виконати ряд однотипних завдань на швидкість та правильність. Наприклад: На занятті гуртка з української мови заздалегідь підготуйте декілька копій тексту з помилками та попросіть вихованців уявити, що вони працюють у редакції газети та відповідають за випуск чергового номера. Їхнє завдання – скорегувати текст, знайти та виправити помилки.

6. «Старт – Фініш»

Прийом може стати у пригоді під час актуалізації знань або на етапі рефлексії. Він сприяє розвитку вміння прогнозувати події, співвідносити відомі та невідомі факти, висловлювати свої думки, порівнювати та робити висновок. Запропонуйте вихованцям намалювати таблицю з двох стовпців «Старт» та «Фініш». На початку вивчення нового матеріалу діти мають записати у першому стовпчику свої припущення щодо теми заняття, варіанти розв'язання завдання або ж будь-яку гіпотезу. У другому стовпчику вихованці фіксують свої міркування щодо результатів проведеного експерименту, читання літературного твору тощо. Наприкінці попросіть дітей порівняти зміст двох стовпців і зробити висновок.

7. «Зіграємо в пінг-понг»

Прийом стане у пригоді під час збирання та аналізу інформації за заданими ознаками. Його можна використовувати під час вивчення будь-

якого навчального предмету – для створення інформаційної скарбнички лінгвістичних понять, особистісних якостей та характеристик літературних героїв або історичних постатей, різних видів тварин та рослин тощо.

Запропонуйте вихованцям об'єднатися у 2 групи та визначте для обговорення конкретну тему. Гравці першої команди мають називати назву ознаки, а гравці другої – її значення. На наступному етапі ролі змінюються (2-а команда називає назви, 1-а – значення ознак).

8. «Поміркувати – обмінятися – вибрати»

Прийом сприяє ефективному засвоєнню знань, залучає до предметної роботи вихованців з будь-яким рівнем підготовки. Запропонуйте дітям поміркувати та написати на невеликому аркуші три слова, що стосуються теми заняття або проблеми. Потім вони мають обмінятися аркушем із сусідом, поспілкуватися протягом 2 хвилин, відібрати з отриманих шести слів три найточніших та оголосити їх групі (для зручності фіксуйте «трійки» слів на дошці). Після повідомлення всіх результатів, запропонуйте вихованцям відібрати з усіх записаних слів три ключових слова та скласти речення. Завдяки цьому прийому можна за короткий час виконати роботу, на яку при звичайних підходах не вистачає навіть цілого заняття.

9. «Протилежність»

Прийом спрямований на формування вміння оцінювати об'єкт із різних позицій та вирішувати суперечності. Озвучте дітям певну тему та оберіть будь-який варіант для її обговорення:

1. Перший вихованець має озвучити користь запропонованого предмета для обговорення, а наступний – подумати, чим шкідливий варіант, озвучений попереднім учасником.
2. Вихованці мають об'єднатися у 2 групи – продавців та покупців якогось відомого бренду (можна адаптувати для будь-якого навчального предмета та теми, що вивчається). Мета команди «продавців» – довести переваги «товару», що продається, а команди покупців – його недоліки.

3. Вихованці мають об'єднатися у три групи: «прокурори», «адвокати», «судді». Перша команда відстоює бік звинувачення (шукає мінуси), друга – захищає (знаходить позитивні риси), а третя – намагається знайти консенсус та вирішити суперечності.

4. Запропонуйте дітям об'єднатися у дві групи: «генератори» та «критики». Завдання першої групи – без попередньої підготовки придумати якомога більше варіантів вирішення проблеми (заохочуйте дітей не стримувати фантазію та придумувати найнеочікуваніші способи). Завдання другої – вибрати з запропонованих варіантів найбільш реальні.

10. «Шукаємо оптимальне рішення»

Універсальний прийом, який можна використовувати для аналізу конкретної навчальної ситуації, проблеми або події. Попросіть вихованців поміркувати та заповнити таблицю, яка складається з таких стовпців:

- ситуація, що склалася;
- бажана ситуація;
- фактори, що протидіють;
- дії (фактори), що послаблюють ситуацію;
- підтримуючі сили та фактори (на що можна спертися);
- дії для посилення.

11. «Хочу запитати»

Прийом сприяє розвитку вміння ставити запитання та висловлювати своє емоційне ставлення до відповіді. Попросіть вихованців розпочинати запитання зі слів «Хочу запитати...». А на отриману відповідь повідомляти своє емоційне ставлення фразою, яка розпочинається зі слів: «Я задоволений...» або «Я незадоволений, тому що...».

12. «Та невже?»

Прийом сприяє розвитку вміння змістовно формулювати запитання та оцінювати свої знання. Після вивчення навчального матеріалу попросіть вихованців скласти до нього перелік запитань (наприклад, 3 репродуктивні

та 3 розвивальні питання). Або ж можна урізноманітнити цей процес та запропонувати вихованцям написати твердження:

- ✓ що залишилося поза програмою, але цікаво дізнатися;
- ✓ ось про це я навіть не підозрював;
- ✓ ось про це поки що не знає ніхто...

13. «Кольорові поля»

Приєм використовуюється для створення психологічно комфортної взаємодії педагога та вихованців. Під час виконання письмової роботи запропонуйте дітям виділити поля певними кольорами (ручками або олівцями), які відповідають певному смислому навантаженню:

- червоний – «Будь ласка, перевірте та виправте всі помилки»;
- зелений – «Будь ласка, позначте всі помилки, я виправлю сам»;
- синій – «Вкажіть кількість помилок, я їх сам знайду і виправлю»;
- чорний – «Не ставтеся, будь ласка, занадто суворо до цієї роботи, я її робив поспіхом» тощо.

14. «Об'єктивна оцінка»

Приєм формує вміння об'єктивно та регулярно оцінювати свою діяльність. Після завершення певної роботи (доповіді, індивідуального домашнього або творчого завдання) попросіть дітей оцінити її якість та поставити собі оцінку. Після вашої перевірки запишіть вашу оцінку через дріб поруч із балом вихованця. Запропонуйте їм порівняти два варіанти та довести об'єктивність кожної.

15. «Вислови своє Я»

Приєм сприяє формуванню уміння оцінювати свою діяльність, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, осмислювати та усвідомлювати свого досвіду. Перед виконанням перевірконої роботи попросіть вихованців повідомити свою думку щодо способу виконання завдання (наприклад, «Я, мабуть, зробив би так. . .»). Потім, за результатами виконаної роботи, діти мають повідомити, наскільки їхні очікування збіглися з реальністю.

6. САМОАНАЛІЗ ЗАНЯТТЯ

*Діяльність педагога – це духовна творчість,
у якій він – художник, а виховання – мистецтво.*

В. Сухомлинський.

Самоаналіз заняття – це процес оцінки його ефективності, результативності та корисності для учасників. Самоаналіз включає у себе визначення мети гурткового заняття, оцінку досягнутого прогресу, ідентифікацію сильних та слабких сторін, пошук можливостей для покращення та розробку плану дій на майбутнє.

Процес самоаналізу гурткового заняття є важливим для педагога, оскільки дає можливість підвищити якість навчання і розвитку вихованців, вносити зміни до програми занять та вдосконалювати свої професійні навички.

При самоаналізі педагог дає:

- коротку характеристику проведеного заняття;
- оцінку цілям, які ставив, і аналіз їх досягнень;
- характеристику об'єму змісту навчального матеріалу;
- оцінку якості засвоєння дітьми навчального матеріалу;
- характеристику застосованих ним методів і оцінку ефективності їх використання;
- оцінку активності вихованців;
- самооцінку якості та сторін своєї особистості (мова, логіка, взаємовідносини з дітьми тощо).

Але головне в самоаналізі полягає в тому, що педагог повинен пояснити, чому саме він *так* вирішив провести заняття, що його побудило обрати саме таку методіку, стиль і характер власної діяльності і роботи дітей. Різна методіка виправдана, якщо вона дає максимальний навчаючий і виховний результат, відповідає характеру і здібностям педагога.

Схема самоаналізу заняття

1. Готовність педагога (та онлайн додатку) до заняття.
2. Своєчасність початку заняття.
3. Зовнішній вигляд керівника гуртка, тон звертання, дотримання норм літературної вимови, ступінь емоційності.
4. Відповідність змісту заняття програмі та віку вихованців.
5. Виконання Закону України «Про мови».
6. Чи відповідає заняття темі?
7. Чи дозволяє мета розкрити проблему заняття?
8. Чи дозволяє структура заняття розкрити мету?
9. Як відбувалася психологічна налаштованість до заняття?
10. На що спрямовували актуалізацію знань?
11. Що сприяло мотивації до вивчення нового матеріалу?
12. Як відбувався зв'язок з попередньо вивченим матеріалом?
13. Які використано методи навчання? Обґрунтувати.
14. Які використовували технології навчання?
15. Чи застосовувались певні прийоми навчання? Які саме?
16. Активність вихованців у процесі заняття.
17. Самостійна робота вихованців?
18. Які формували компетентності вихованців?
19. Як відбувалася рефлексія? Що допомогло зробити перехід?
20. Чи орієнтувались вимогами сучасного заняття?
21. Які компетентності керівника гуртка було продемонстровано під час заняття?
22. Недоліки? Які саме?

План-конспект дистанційного заняття

Оксана ЛІХУТА,
керівник гуртка
«Школа успіху»

Тема: РИТОРИКА ЯК НАУКА КРАСНОМОВСТВА

Мета:

- *навчальна:*

- ✓ проконтролювати засвоєння певних знань, отриманих на попередніх заняттях;
- ✓ навчати переносити знання та вміння в нову ситуацію;
- ✓ розкрити поняття «красномовство», визначити риси мовлення, які роблять його красномовним;

- *розвивальна:*

- ✓ розвивати культуру мовлення, комунікативні вміння;
- ✓ формувати практичні навички та вміння оратора;
- ✓ формувати комунікативну, навчально-дослідну, інформаційну, соціальну, громадянську компетентності;

- *виховна:*

- ✓ виховувати шанобливе ставлення до культури слова, мови як універсального засобу передачі думок, найціннішого надбання людства;
- ✓ прищеплювати риси громадянина-патріота, громадянської свідомості.

Методи: словесні, наочні, практичні, методи стимулювання інтересу до навчання.

Прийоми: інтерактивні («психологічна настанова на заняття», кросворд, сенкан, «кошик ідей»)

Тип заняття: комбіноване заняття.

Обладнання: комп'ютер, презентація.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП

Доброго дня!

Рада вітати вас на нашому занятті. Прошу, будь ласка, увімкнути свої камери. Сьогодні до нас завітали гості, тож давайте привітаємо їх всі разом (діти вітаються смайликом, квіткою і т. д).

Дякую вам за чемність.

Ну а тепер перейдемо до заняття. Нагадую що у нас з вами є певні символи які допомагають нам працювати онлайн (символи на слайді)

Слайд 1

Згадаймо!

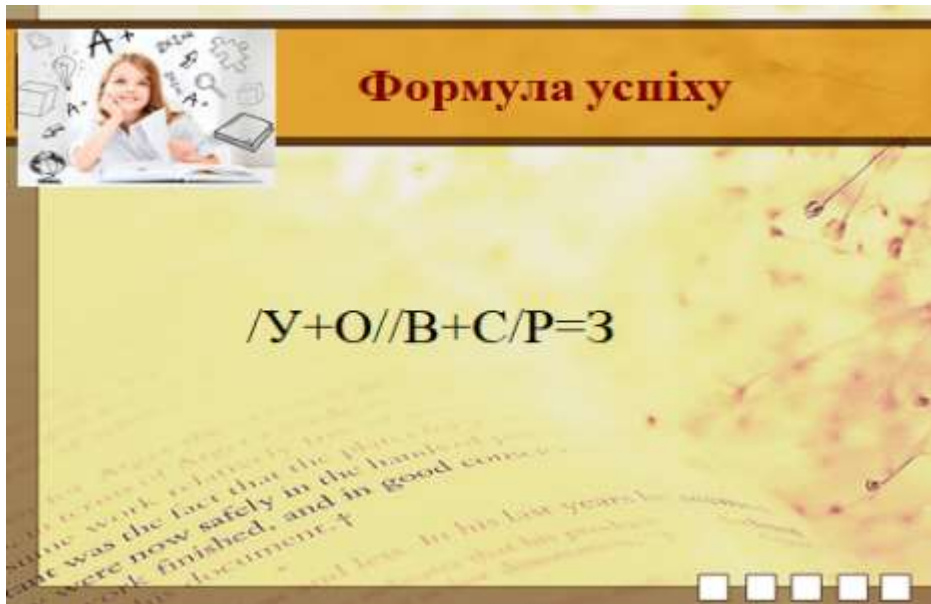
- є питання. Не зрозумів.

є ідея! Хочу доповнити!

«Психологічна настанова на заняття»

Згадайте – як називається наш гурток? Так, «Школа успіху». Пропоную вам формулу успіху на сьогоднішнє заняття.

Слайд 2

Формула успіху

$$U+O//V+C/P=3$$

$U+O//V+C/P=3$

Давайте розшифруємо її

У-увага

О-організованість

В-взаємодопомога

С-спілкування

Р-робота

З-знання

Саме ці якості потрібні будуть нам на занятті.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Нагадую: ми з вами на попередніх заняттях ознайомились з поняттям «риторика», історією її становлення, видатними ораторами.

Дійсно, як зауважив Цицерон «Необхідно знати всю історію давнини для того, щоб черпати з неї приклад». Вам також було запропоновано дібрати вислови класиків-ораторів про ораторське мистецтво.

Згадаємо!

1. Яка наука називається риторикою?
2. Кого називають ораторами?
3. Коли і де виникла риторика?
4. Кого вважають батьком риторики?
5. Назвати найвідоміших християнських ораторів Київської Русі...
6. Найвідоміша проповідь митрополита Іларіона?

Тож давайте згадаємо:

1) Яка наука називається риторикою?

Риторика – наука про те, як гарно, майстерно й переконливо виголошувати промову. Риторика ще називають мистецтвом красномовства.

Риторика – це наука і одночасно мистецтво спілкування з метою переконання слухачів або співрозмовників, зробити їх своїми однодумцями.

Риторика – це наука успіху та мистецтво реалізації мовної особистості.

2) Кого називають ораторами?

(Ораторами називають людей, які володіють законами риторики). Доберіть синонім до слова оратор. (ритор, трибун, промовець, красномовець).

3) Коли і де виникла риторика?

Риторика виникла в Давній Греції і основним призначенням її було розробити прийоми переконання. Уже в IV столітті до нашої ери риторика досягла значного ступеня розвитку).

4) Назвати найвідоміших християнських ораторів Київської Русі. *(митрополит Іларіон, Кирило Туровський. Найбільший вклад у розвиток теорії риторики 17-18 ст. вніс Феофан Прокопович)*

5) Найвідоміша проповідь митрополита Іларіона?

(Слово про Закон і Благодать)

Так, СЛОВО є головним інструментом риторики. Все починається зі слова....

Слайд 4

Слово – то мудрості промінь,

Слово – то думка людська.

Олена Пчілка

*Слово – то мудрості промінь,
слово – то думка людська.*

Олена Пчілка

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОГолоШЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ ЗАНЯТТЯ.

Все починається зі слова,
Із того світосприйняття,
Яке опише наша мова,
Що нам полегшує буття.
Словами кажуть про кохання,
Словами пишуть про життя,
Свої висловлюють бажання,
Думки, промови, почуття.

І як важливо вміти володіти словом! Одна з важливих складових успішної людини – ораторське мистецтво, яке часто визначають як красномовство.

Слайд 5

Саме це і є ТЕМОЮ нашого заняття. **РИТОРИКА ЯК НАУКА КРАСНОМОВСТВА.**

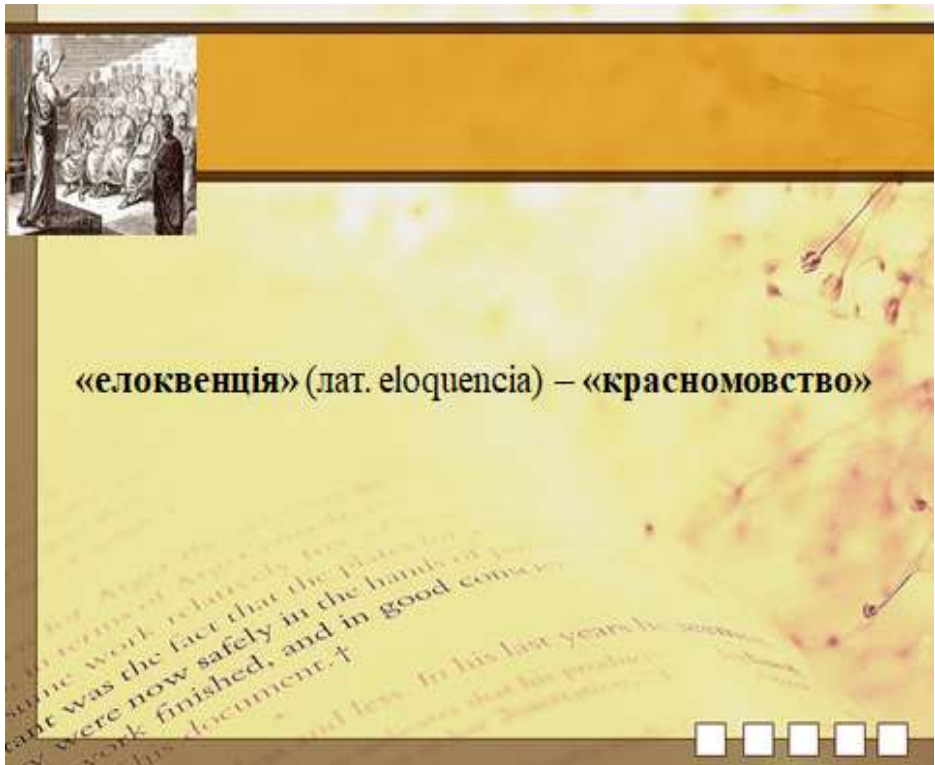
Сьогодні наша МЕТА з'ясувати сутність і сенс красномовства. І тут нам допоможуть ваші знання з історії становлення риторики. І загальна проблема заняття – визначити головні риси мови, яка має права називатися красномовною.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Слайд 6

«елоквенцією» (лат. eloquencia) – «красномовство»

Мистецтво слова у Стародавній Греції називалося «елоквенцією» (лат. eloquencia), що перекладалося як «красномовство» – вміння красиво говорити.

Слайд 7

Структурно термін «красномовство» включає в себе два самостійних поняття «красно», «мова».

Запиши!

«красномовство» включає в себе два
самостійних поняття

красно

мова

Як ви розумієте «красно»?

(пишномовно говорити; щиро, сердечно, люб'язно)

А якби ви визначили, що таке мова?

(Мова - продукт говоріння людини)

Так, це зовнішня, формальна сторона тексту. Але вона має певний сенс, завдяки якому вона будується. Виходить, що оцінювати і характеризувати мову можна за різними її компонентами.

Слайд 8

Компоненти мови:

а) зміст, тобто за укладеним в ній предмету думки;

б) форма побудови, використання в ній засобів і способів конкретної мови, що дозволяють розкрити природу предмета думки, його сутність;

в) ступень емоційного і раціонального впливу мови на органи чуття слухача, його свідомість і мислення;

Як на ваш погляд, чого не хватає? (вміння говорити, майстерності, ораторського таланту)

г) майстерність, мистецтво говоріння того, хто в даний конкретний момент свій ідеальний образ своєї думки перетворює в мову. В цьому відношенні мова безпосередньо обумовлена ораторським талантом, хто говорить. У вищому прояві мистецтва оратора вона може стати *красивою*, а він сам стає *красномовним*, тобто обдарованим красномовством.

Компоненти мови:

- а) зміст;
- б) форма побудови;
- в) ступінь емоційного і раціонального впливу мови на органи чуття слухача, його свідомість і мислення;

Слайд 9

Таким чином, **красномовство** – комплексна характеристика мови. Це не просто красива і переконлива мова оратора, що володіє правильністю, новизною, ясністю, точністю, чистотою, благопристойністю, але ще і мова дієва, ефективна, доречна.

Запиши!

Красномовство – комплексна характеристика мови. Це не просто красива і переконлива мова оратора, що володіє правильністю, новизною, ясністю, точністю, чистотою, благопристойністю, але ще і мова дієва, ефективна, доречна.

Дозвольте я зачитаю вам уривок. (*Педагог зачитує уривок*)

*Вклоняюсь низько мудрецам,
але люблю, неначе тата,
я проповідника Сократа,
людської мудрості вітця.*

Від нього йшов колись Платон, і Ксенофонт, і Аристотель.

О, як він не приймав нудоти затертих істин та ікон!

О, як він глупства не любив!

*Він був філософом по крові, неперевершеним у слові, хоч ні рядочка
не лишив»*

Я не просто так його зачитала. Бо на асинхронному етапі попереднього заняття пропонувала знайти висловлювання митців-класиків красномовства.

Будь ласка, хто розпочне?

Слайд 10(портрет)

(**Сократ.** Висловлювань Сократа нема: Він умів читати і писати, чим в ту епоху могли похвалитися далеко не всі. Однак, Сократ не залишив після себе ніяких творів. Хоча саме йому, як вважають, належить вислів «Заговори, щоб я тебе побачив»: це думка про те, що людину можна пізнати через її мову.

Головним жанром Сократа були усні бесіди, які знані як «сократівські бесіди» - такі бесіди, в яких міркування розвивається шляхом зіткнення протилежних думок і кожний відстоює свою думку.

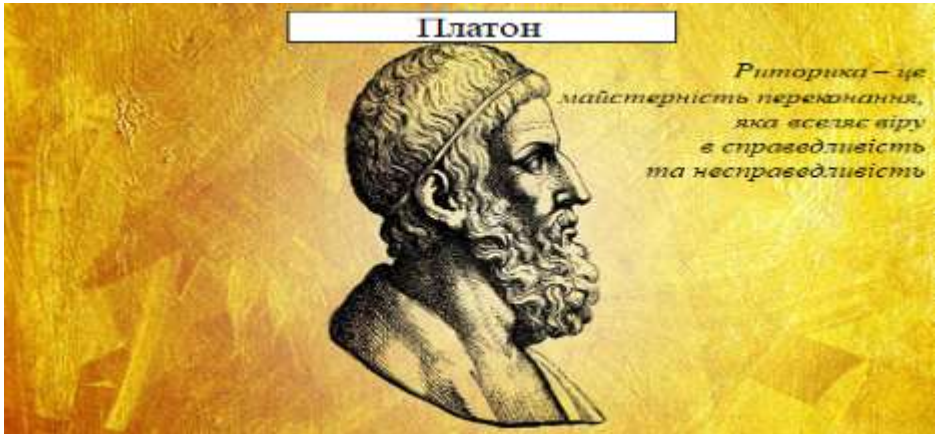

Слайд 11 (портрет)

Платон. До речі, учень Сократа. Платон стверджував: «красномовство – це дуже тонкий інструмент, тож користуватися ним потрібно досить обережно».

«Риторика – це майстерність переконання, яка вселяє віру в справедливість та несправедливість».

«Оратор повинен попрощатися з істиною, але побудувати свій виступ так, щоб він здався стовідсотково правдивим».

Слайд 12(портрет)

Аристотель. Зробив риторику *наукою* та чітко визначив загальні закони красномовства. Його праця по теорії красномовства – «Риторика», Основним у риторичі вважав *логічність викладу, пошук доказів, способів переконань.*

Визначив риторику як «спроможність знаходити можливі способи переконання щодо кожного даного предмета»

«Гідність мови – бути ясною і не бути низькою».

«Всього приємніші для нас ті слова, які дають нам знання»

Слайд 13(портрет)

Цицерон. «Мова повинна витікати і розвиватись зі знанням предмета. Якщо ж оратор не обійняв і не вивчив його, то всяке красномовство є марним, дитячим зусиллям».

«Не знаю нічого прекраснішого, ніж уміння силою слова приковувати до себе натовп слухачів..., направляти його волю куди хочеш і відвертати його звідки хочеш»

«Істинно красномовний той, хто звичайні речі виражає просто, великі – велично, а середні – помірно».

«Красномовство – це мистецтво управління умами».

Цицерон

Істинно красномовний той, хто звичайні речі виражає просто, великі – велично, а середні – помірно

Дякую. Тож ми бачимо, що красномовство – це дійсно мистецтво! АЛЕ! За висловом того ж Цицерона «Поетами народжуються, а ораторами стають». Тож давайте вчитись! Уявіть умовний кошик ідей, який потрібно наповнити рисами мовлення, яке має права називатися красномовним. Які вимоги до такого мовлення?

Слайд 14

Інтерактивний метод «Кошик ідей» (слова навколо кошика)

Риси мовлення:

- правильність мовлення;
- його чистота;
- точність;
- логічність;
- виразність;
- образність;
- спонукальність;
- доступність;
- дієвість;
- доречність;
- адекватність предмету думки;
- вільність;
- моральна бездоганність;
- ефективність.

5. метод «Кошик ідей»
комунікативність

6. логічність

7. вільна

8. Моральна бездоганність

9.

10. Риси мови?

4. правильність, доступність

3. виразність

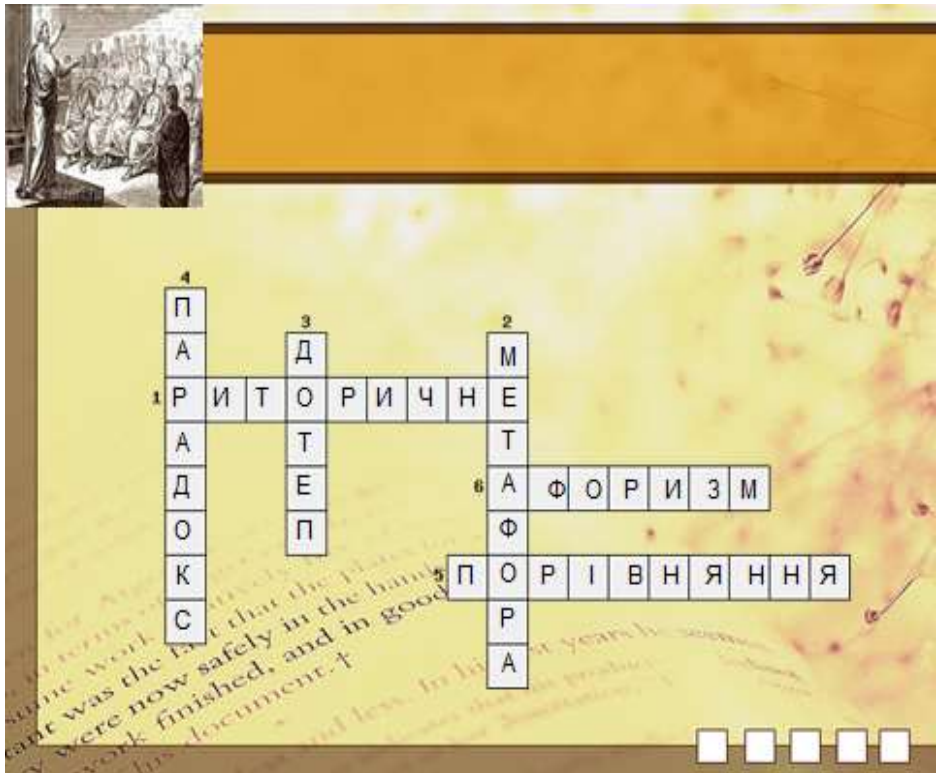
2. чистота

1. дієвість, ефективність

Ці риси відображають високу майстерність і мистецтво використання ритором засобів, способів і форм мовлення. Таким чином, **сутність красномовства** полягає в особливому поєднанні у мові всіх компонентів мови, в гармонії всіх частин, що складають реальну мову в конкретній ситуації взаємодії мовця і слухачів, коли всі вони разом досягають тієї мети, до якої ритор і закликав слухачів.

Слайд 15 Ігрова технологія «Кросворд»

А тепер пропоную з'ясувати, що робить наше красномовство дійсно ефективним за допомогою кросворду

По горизонталі:

1. Пояснення одного предмета або явища за допомогою іншого, подібного до нього. (порівняння)

2. Перенесення ознак, властивостей одного явища на інше за схожістю. (*метафора*)

3. Питання, яке не вимагає відповіді. (*риторичне*)

4. Коротке, лаконічне судження, яке в стислій, зручній для запам'ятовування формі містить глибоку думку. (*афоризм*)

5. Вдалих вислів, часто кумедний і дошкульний. (*дотеп*)

По вертикалі:

6. Міркування, яке й доводить і заперечує певне положення, і заперечує його. (*парадокс*)

Ви побачили, що за допомогою кросворду, кожен з вас перевірів свої набуті знання з риторики. А ще саме порівняння, метафори, афоризми змінюють насиченість наших промов.

Слайд 16

V. Рефлексія

Ми переконалися, що красномовство – це зброя оратора. Давайте складемо сенкан до слова «оратор».

Ми з вами знаємо що таке сенкан.

Сенкан – це вірш, що складається з 5 рядків.

Скласти сенкан до слова оратор

1. Оратор

2. красномовний, харизматичний

3. переконує, навчає, надихає

4. Оратор надихає слухачів

5. ритор

Оратор
красномовний, харизматичний
переконує, надихає, навчає
Вміє переконати слухачів
Промовець

Дякую за вашу активність...Саме завдяки їй ми досягли мету заняття – з'ясували сутність красномовства і вирішили проблему щодо рис мовлення, яке має права називатися красномовним. Про це свідчить створений сенкан.

VI. Підсумок заняття. Завдання на асинхронну частину заняття.

Слово – зброя. Як усяку зброю, його треба чистити та доглядати.

М. Рильський

Без слова не буває мови,

Без мови – нації нема.

Вона розірве всі окови,

Народ підніме свій сама.

Вона із пекла піднімалась,

Її топтали як траву,

Вона від краху відбивалась,

Свою тримала булаву.

О, українське рідне слово –

Народу подих і душа.

Моя кохана рідна мово!

В тобі гармонія й краса!

Найболючіше сьогодні для кожного з нас, українців, війна – боротьба за незалежність та майбутнє нашої держави – України.

Пропоную вам у другій, асинхронній частині заняття, скласти промову на одну з тем. Або можете запропонувати свою.

Загальний обсяг – невеличкий, один аркуш.

Слайд 17

«Ми незламні, бо ми Українці!»

«Лист сина до батька на фронт»

«Збройні сили - міць і гордість України!»

«Мова – код нації»

«Тарас Шевченко – духовний символ України»

«Ким би міг бути Шевченко у наш час?»

«Україна – це Європа»

«Слов'янськ, Слов'янськ – моя родина...»

Скласти промову на одну з тем

«Ми незламні, бо ми Українці!»

«Лист сина до батька на фронт»

«Збройні сили - міць і гордість України!»

«Мова – код нації»

«Тарас Шевченко – духовний символ України»

«Ким би міг бути Шевченко у наш час?»

«Україна – це Європа»

«Слов'янськ, Слов'янськ – моя родина...»

Попрактикуйте своє красномовство. Вкладіть в свої слова душу – і у вас все вийде!

Як завжди, презентацію для перегляду та усвідомлення матеріалу я вам висилаю в групу. Чекаю на зворотній зв'язок. На все добре!

Самоаналіз дистанційного заняття

Дата:
керівник гуртка: Ліхута О. В.,
гурток «Школа успіху»

Тема: РИТОРИКА ЯК НАУКА КРАСНОМОВСТВА

Самоаналіз заняття

1. Готовність педагога та онлайн додатку до заняття.

Перед початком заняття ще раз перевірила готовність посилання Google Meet, щоб всі діти могли своєчасно підключитися. Заздалегідь включила демонстрацію екрану та вивела на екран презентацію.

2. Своєчасність початку заняття.

Заняття розпочала своєчасно, враховуючи розклад та час гурткового заняття.

3. Зовнішній вигляд керівника гуртка, тон звертання, дотримання норм літературної вимови, ступінь емоційності.

Зовнішній вигляд – охайний. Тон звернення – спокійний. Дотримувалась норм літературної вимови. Ступінь емоційності позитивний.

4. Відповідність змісту заняття програмі та віку вихованців.

Під час підготовки до заняття, обов'язково враховувала вікові особливості вихованців, зміст заняття повністю відповідав програмі.

5. Виконання Закону України «Про мови».

Під час своїх занять завжди дотримуюсь Закону України «Про мови». Тому заняття проводжу виключно українською мовою.

6. Чи відповідає заняття темі?

Заняття цілком відповідає темі «Риторика як наука красномовства».

7. Чи дозволяє мета розкрити проблему заняття?

Мета заняття, логічно побудована, структурована, яка дозволила в цілому розкрити проблему заняття – визначити головні риси мовлення, яке має право називатися красномовним:

- навчальна:

- ✓ проконтролювати засвоєння певних знань, отриманих на попередніх заняттях;
 - ✓ навчати переносити знання та вміння в нову ситуацію;
 - ✓ розкрити поняття «красномовство», визначити риси мови, які роблять її красномовною;
 - *розвивальна*:
 - ✓ розвивати культуру мовлення, комунікативні вміння;
 - ✓ формувати практичні навички та вміння оратора;
 - ✓ формувати комунікативну, навчально-дослідну, інформаційну, соціальну, громадянську компетентності;
 - *виховна*:
 - ✓ виховувати шанобливе ставлення до культури слова, мови як універсального засобу передачі думок, найціннішого надбанням людства;
 - ✓ прищеплювати риси громадянина-патріота, громадянської свідомості.
8. *Чи дозволяє структура заняття розкрити мету?*

Структура заняття обрана раціонально для розв'язання поставлених переді мною цілей і завдань. Кожен етап заняття має логічний зв'язок. На кожний етап був раціонально відведений час.

Моделювання даної структури заняття дозволило гармонійно співпрацювати з вихованцями, долучати їх до діалогу, і що не менш важливо, сприяти самореалізації та соціалізації потенційних можливостей кожної дитини. Вибір структури відбувався на основі діагностики знань вихованців і прогнозування різних варіантів проведення заняття та вибір серед них оптимального.

9. *Як відбувалась психологічна налаштованість до заняття?*

Важливим є так звана «психологічна настанова на заняття». Виходила з того, що гурток називається «Школа успіху» і запропонувала знайти *формулу успіху* на сьогоднішнє заняття.

10. *На що спрямовували актуалізацію знань?*

Заняття є системним у темі і тому ставила на меті проконтролювати засвоєння знань, отриманих на попередніх заняттях.

Тому актуалізація знань була спрямована на поняття «риторика», історію її становлення, видатних ораторів. Це дозволило не тільки проконтролювати знання, а й зробити «місточок» до вивчення нового матеріалу. Тобто дає змогу навчати переносити знання та вміння в нову ситуацію.

11. Що сприяло мотивації до вивчення нового матеріалу?

Мотивацією до вивчення нового стали рядки віршів про сенс і велич слова. Адже СЛОВО є головним у нашій темі. Також у рамках назви гуртка («Школа успіху») зроблено акцент, що володіння словом – ораторське мистецтво – важлива складова успішної людини.

12. Як відбувся зв'язок з попередньо вивченим матеріалом?

Як зв'язок з попереднім матеріалом, перевірку завдань на асинхронному етапі заняття та в рамках нового матеріалу про сенс красномовства, вихованці надали матеріал про висловлювання митців-класиків красномовства. Тобто вихованці самостійно дослідили та обрали відповідні висловлювання. Це дозволяє формувати навчально-дослідну, інформаційну компетентності.

Зачитаний перед цим уривок віршу, мав на меті виховувати шанобливе ставлення до культури слова, мови як універсального засобу передачі думок, найціннішого надбання людства.

13. Які використано методи навчання? Обґрунтувати.

Під час заняття використовувала:

✓ словесні (пояснення, розповідь, бесіда);

Це дало змогу пояснити інформацію, передати нові знання та дати відповіді на запитання вихованців усно за допомогою слів.

Словесний метод *пояснення* дозволив надати вихованцям можливість задавати питання та отримувати безпосередні відповіді, що сприяло кращому розумінню навчального матеріалу. Словесний метод пояснення допоміг ефективно комунікувати з вихованцями, забезпечив оптимальне сприйняття навчального матеріалу.

Словесний метод *розповіді* дозволив передати інформацію та спілкуватися з вихованцями за допомогою усного мовлення, створити живий інтерактивний контекст, під час якого вихованці активно слухали і водночас взаємодіяли зі мною. Вихованці, за допомогою методу розповіді розказували про видатних ораторів. Переконана, цей метод сприяє розвитку мовленнєвих навичок та розвиває культуру мовлення.

Словесний метод *бесіди* дозволив активно залучити вихованців до процесу навчання та взаємодіяти між собою у цікавий та задоволений спосіб, сприяти розвитку комунікаційних навичок, багатогранного мислення та навичок аргументації, стимулювати активне мислення та розширити культуру мовлення.

✓ наочні (ілюстрація, демонстрація);

Метод ілюстрації дозволив зробити заняття більш яскравим та насиченим, допоміг показати вихованцям як виглядали видатні оратори-класики, які існують компоненти мови, полегшив роботу з кросвордом.

Метод демонстрації полегшив роботу на занятті, враховуючи умови дистанційного навчання. Це дозволило продемонструвати презентацію, зробити основні акценти на визначеннях, розвинути зорову пам'ять та уяву, продемонструвати відео вихованки «Лист Лиману», що сприяло емпатії та розвитку патріотичних почуттів.

✓ практичні (підготовчі вправа), сприяли поєднанню теорії з практикою, формуванню у вихованців активності, ініціативи, допитливості, творчої уяви, вміння зосереджуватися, спонукали до самостійної пошукової діяльності.

✓ метод стимулювання інтересу до навчання (навчальна дискусія). Це дало змогу під час заняття самостійно мислити, розвивати вміння практичного аналізу, ретельної аргументації, поваги до думки інших.

14. Які використовували технології навчання?

Ефективний інструментарій красномовства з'ясовано за ігровою технологією «Кросворд».

15. Чи застосовувались певні прийоми навчання? Які саме?

Під час заняття використовувала наступні прийоми: інтерактивні («психологічна настанова на заняття», сенкан, «кошик ідей»).

«Психологічна настанова на заняття» дозволила налаштувати дітей на активну роботу, зорієнтувати їхню увагу та змотивувати на вивчення нового матеріалу. Це стало можливим завдяки «формулі успіху», яка містила ті якості, що були потрібні саме на цьому занятті.

Сенкан дозволив активізувати мислення вихованців, підвищити їхню активність, перевірити, наскільки гарно діти засвоїли тему заняття та дефініцію слова «оратор».

«Кошик ідей» дозволив вирішити визначену проблему: з'ясувати риси мовлення, яке має право називатися красномовним. І цим визначити сутність красномовства.

16. Активність вихованців у процесі заняття.

Впродовж усього заняття вихованці були активними, зацікавленими та позитивними. Проявляли інтерес до заняття.

17. Самостійна робота вихованців?

Вихованці показали гарні навички самостійної роботи. Вдома самостійно підготували висловлювання про митців-класиків красномовства.

18. Які формували компетентності вихованців?

В першу чергу формувала:

- ✓ комунікативну компетентність: вчилися гарно і структуровано спілкуватися між собою, давати структурні та логічно побудовані відповіді на запитання;
- ✓ навчально-дослідну: вихованці самостійно вчилися шукати, перевіряти та досліджувати інформацію про класиків красномовства;
- ✓ Інформаційну: вихованці самостійно працювали з інформацією, шукали, вибирали, аналізували й оцінювали інформацію про

митців класиків красномовства, представляли та передавали її на занятті;

✓ соціальну та громадянську компетентності: Найболючіше сьогодні для кожного з нас, українців, війна – боротьба за незалежність та майбутнє нашої держави – України. Тому, на асинхронну частину заняття, запропонувала скласти промову на одну з тем:

- «Ми незламні, бо ми Українці!»
- «Лист сина до батька на фронт»
- «Збройні сили - міць і гордість України!»
- «Мова – код нації»
- «Тарас Шевченко – духовний символ України»
- «Ким би міг бути Шевченко у наш час?»
- «Україна – це Європа»
- «Слов'янськ, Слов'янськ – моя родина...»

Такі завдання формують здатність дітей проявляти особистісні якості, соціальні почуття, любов до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на поліпшення спільного життя.

19. Як відбувалася рефлексія? Що допомогло зробити перехід?

Як рефлексія склали *сенкан*, визначено головне що стосується носія красномовства – оратора.

І знову рядки вірша. Про силу слова як зброю:.

«Вона розірве всі окови,

Народ підніме свій сама».

Цей перехід дозволив перейти до завдання на асинхронний етап заняття. Запропоновані теми промов носять патріотичний, громадянсько-свідомий характер. Тобто разом з навчальною метою – формувати практичні навички та вміння оратора – є і реалізація виховної мети – прищеплювати риси громадянина-патріота, громадянської свідомості.

20. Чи орієнтувались вимогами сучасного заняття?

Під час підготовки, були враховані сучасні вимоги до заняття. Розпочинала з організаційних та дидактичних вимог: чітко визначила мету заняття, відповідно до мети сформувала завдання. Важливу роль під час проведення дистанційного заняття відіграє дисципліна, тому, користувалась правилом: «Хочеш щось сказати або запитати, скористайся смайлом». Робота зі смайлами, допомогла ефективно працювати впродовж усього заняття, та не порушувати дисципліну. У своїй роботі, керувалась і етичними вимогами, дбала про те, щоб на занятті панувала дружня атмосфера та переважала тактовність.

Під час заняття використовувалися різні педагогічні засоби, зв'язок з життям та особистим досвідом дітей. Адже, ораторське мистецтво дуже часто використовується в житті кожного з нас, будь-то декламування віршів на занятті, виступи на святах, записи відеопривітань чи інформаційних роликів тощо (керувалась вимогою – ефективність). Диференційованість допомогла правильно підібрати індивідуальні та групові заняття. Можливість відтворення сприяла тому, що вихованці спочатку опанували теорію (з'ясували сутність і сенс красномовства, історію становлення риторики), а вже потім спробували самостійно практикувати красномовство за допомогою написання промов, враховуючи всі особливості красномовства.

21. Які компетентності керівника гуртка було продемонстровано під час заняття?

Під час заняття намагалася демонструвати наступні компетентності: предметна, науково-методична, методологічна, комунікативна, інформаційна, морально-етична, психолого-педагогічна, організаторська, цифрова та технологічна.

22. Недоліки? Які саме?

Культура мовлення та комунікативні вміння. В подальшому, варто звернути увагу на розвиток культури мовлення вихованців та формування комунікативної компетентності.

Виникла невеличка технічна зупинка, під час демонстрації слайду з кросвордом.

Яким повинно бути заняття, щоб вихованці сказали: «Я біжу на заняття гуртка!»

Безумовно – цікавим, таким, що пробуджує розум та уяву, розширює світогляд. Тому доречно використовувати в роботі інтерактивні методи навчання, ігрову діяльність, адже вони мають багато переваг:

- у роботі задіяні всі діти;
- вихованці вчаться працювати у групах (командах);
- формується доброзичливе ставлення до опонента;
- кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опановується більше матеріалу;
- формуються навички толерантного спілкування; уміння аргументувати свою точку зору, знаходити рішення проблеми.

Намагайтеся оцінювати подачу будь-якого навчального матеріалу з позиції дитини, тоді народжуються заняття, на яких дітям працювати легко, бо всі структурні компоненти підпорядковуються віковим особливостям: фізична спроможність, емоційне сприйняття навколишнього світу, мовленнєвий розвиток, прагнення отримувати нові знання.

На сучасному занятті формується толерантність до чужої думки, до іншої точки зору. Сучасний педагог переконаний сам і прагне переконати вихованців, що не існує такої проблеми, яку дозволено розв'язати за рахунок інших людей. Бо особистість людини, життя людини – найцінніший скарб для всього людства

Сучасному педагогу надзвичайно важливо пам'ятати слова Василя Сухомлинського: «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії та творчості».

